

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 8.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ПИСЦУ „ДОСАДНОГ СВЕТА.“

„Комедија француска“ (La comédie française), која се држи строго традиције, труди се да негује модерну драму у класичком духу.

Као основаоца француске друштвене комедије сматрају Молијера, па отуда и зову „Комедију француску“ „La maison de Molière“ (Молијерова кућа, позориште) што смера, да развије комедију на основци, коју је још Молијер поставио,

Прваци француске комедије заглазе много дубље, и могло би се рећи, да прва хумористичка и саркастичка посматрања на сувремено друштво потичу од Рабеле-а, који се служи Гаргантуом (представником здравог разума) да пемеје све оно, што због своје изнуђене нехармоничности није за озбиљан говор. Приметило се још из одавна, да је највећа казна ма за какву махну: смеј. Ништа не утиче толико на Французе као смеј, ништа се не прима на лакши начин од смеја. Молијер је правно од тога дивну употребу. Нико до тада није умео тако добро да примети у друштву нешто, што је изопачено, и да око тога створи и развије тако комичну ситуацију, да се предмет, и по себи смешан, још више заштри.

Модерни писци, који желе, да буду примљени у „Комедију француску“, морају се привикавати да потпуно одговоре тим захтевима. Да избегавају сваку баналност, да стоје на пољу, које је што више опште, како би хумор могао да дохвати све слике и прилике. Да стоје чврсто на путу, који је унапред трасиран, а међу тим да корачају упоредо с цивилизацијом, тако, да комедија буде потпуно огледало сувременог друштва.

Све је то постигао Паљрон. Он је написао до петнаест комедија, од којих су му најзнатније: „Le monde où l' on s' amuse“ (Забаван свет), „L' étincelle“ (искра), Le monde

où l' on s' ennue“ („Досадан свет), „Pendant le bal“ (За време бала), „La souris“ (Миш) и у најновије време: „Cabotins“ (Комедијанти).

Најбоље је примљен свугде: „Досадан свет“, који је допринео, те је Паљрон изабран и за члана француске академије.

Тај комад приказан је код нас пре неки дан и јако се допао. Механизам му је веома прост. Грофшца од Серана има монаманџу, да држи литераран салон, у ком се расправљају питања из науке и књижевности. Она је у тој цели створила од свога сина Рожера научењака, и жели, да он прави што већу каријеру. Роже путује по свету ради научног испитивања, враћа се с пута и затиче у мајичном салону друштво, које га потпуно изненађује. Ал' он ту налази и своју цуцилу, Сузану, коју је оставио дететом, а која је сад изашла умнљата девојка. Узалуд гледа, да с њом настави званичне туторске одношаје: она не ће за то ни да чује. Она њему каже како га воли, ма да још не појми прави значај тих речи. Роже, у кога се јавља љубав изазвана љубоморством, казује своје осећаје са свим другим језиком, но што је то она до сад слушала. Отуда преврат. Они су појмили озбиљност ситуације и она хоће, да се удала из врта, где се састала с Рожером. За што? Она не зна, тек види, да то није нешто обично, да ту има нечега што „није у реду.“ Из те их неприлике извлачи тетка, војвоткиња Ревилска, дајући свој благослов на брачну им свезу. Та је војвоткиња оличени здрав разум, која је стекла толико искуства, да меће сваког на своје место, а научном разбацивању своје нећаке јавно се подсмева, доказујући јој, да сви, који јој долазе у салон, немају озбиљне воље за науком ни за књижевношћу, него долазе из неког интереса. За доказ јој служи млади потпрефекат и жена

му, који се љубе где стигну, и којима је цело друштво веома досадно и на сметњи, али се жртвују за неколико тренутака, надајући се, да ће грофицин утецај моћи унапредити младог потпрефекта.

Жена, која је у доколици, налази се веома често у таквом душевном расположењу. Пре тога испуњавала је религија срце јој, наглом реакцијом уништени су у њој осећаји и тада је настала празнина, коју она мора да испуни нечим. И као што је била претерано религиозна, фанатична, она овде пада у исту погрешку, јер постаје страсна за оне ствари, којима страст уди. То није захтев разума него неодољива тежња срца ма за чим, а срце тако брзо подлеже плувијама, да прави од најмање плузорне ствари машту.

А љубав, — рећи ћете ви — зар љубав не може да је задовољни?

Љубав! Љубав није за сваког. Кад се љубав усели у срце, онда испекује отуд све друго.

Права и здрава љубав расте све више, што је задовољнија. Запета се дешава код неких жена, да чим постигну оно, за чим су жудиле, одмах охладне, али то је већ болест. Оне траже на тај начин само раздражај живаца и узбуђења, а никако истинске среће, коју права љубав пружа. Љубити то није никаква цел, но средство, којим се долази до блаженства. Кад се љуби оно, до чега се не може доћи, како ли се тек мора волети, кад се та жеља човеку испуни! Љубав се не рађа услед препрека, које су на путу, но због даха, због живота, коју тај предмет испирира. Иначе је каприс, а не љубав.

Као што видите фабула је обична, али баш у тој простоти лежи нека лепота, што видите већ у напред како ће се свршити. Јер да се Сузана уда за кога другога, комедија би била веома несимпатична. Оба карактера (Роже и Сузана) већ су унапред тако саграђени и један с другим у хармонији, да је неопходно нуждан овакав свршетак. Само је песник умео тако да улепша ситуације, да изгледа као кад се одмотава какво клупче конаца и ви видите већ у напред крај. Карактери су врло вешто израђени, а има доста и оригиналних, н. пр: Супрефекат и његова лепша половина су два са свим нова типа. Војвоткиња је такође једна од нај-

лепших слика, која се виђа на позорници и у животу.

Философ Белак је већ обичан и чест гост на позорници, а још чешћи у животу. Човек, коме је лакше било да освоји срца лепих жена, смешећи се, него да проводи свој живот у кабинету за писањим столом. Сва се његова наученост састоји у том, да у вешто вођеној конверзацији обрне разговор увек на оно, што жене највише дражи. Његова пријатна особа замењује еруднцију, а његова галантност, систем. Тако узевши, он је велики филозоф.

Са мис Луцијом Ватсоном писац није хтео да ствара ништа ново. Он је просто репродуковао предубеђење, које већ влада у Паризу о Енглескињама. Уз то јој се још по париски посмеуо, те је изашла као нека мала карикатура од нежне жене.

Сам склоп комедије врло је вешто и врло лако удешен. Свуда провејава јако велика духовитост, а лепим хумором зачињених реченица разбацано је свуда у пзобиљу. При том ваља помнути, да је овај комад један од оних ретких, у коме нема прељубе, ма да су му жене јунакиње.

Жена! Топико су се писаца одали да растумаче ову загонетку! Овај писац пише о женама с љубављу, као Моплан, ма да шурује с њима. Код њега жена значи осећај! Код Балзака је жена страст, а код Дима жртва.

Да ли се код њих може предвидети моћ и средство за акцију? Разум није никако у равнотежи са срцем. Отуда је жена бујнија и необуздија. Волн све што је изванредно.

Претераност у свачему, то је врлина у жене. Што је за пец свет сувише, то је по којој пут тек довољно жени.

Наш народ вели: „Жена је дуге косе а кратке памети!“ Коса се може заменити срцем. Код ње се увек прво срце пита. Отуд је она примитивнија од човека, али и боља и милостивија од човека. Човек је тек онда прави човек кад га жена допуњује.

Жене су у овоме комаду тако и представљене. Оне чак не могу да ухвате рачун о својим делима. Белак филозоф, који својим знањем не може никако да задовољи слушаоце, који размишљавају, одушевљава слушаоце, који осећају а то су — жене. Њих пак привлачи спољашност и реч Белакова, а никако садржина.

То се види из сваке речи, које те жене управљају на Белака. Сва је изопаченост у томе, што оне срцем теже за човеком, и како тај човек хоће, оне онакав појам добијају о њему. Белака је хтео да буде професор и филозоф, и цео женски свет постаје одмах врло научан. Да је Белака хтео да буде војвода: све би те госпође постале најратоборница створења под сунцем.

У осталом писац се у неколико инспирисао Молјеровом комедијом: „Les femmes savantes“, (Учене жене), али то ни мало не одузима вредност комаду, који је изврстан.

Цео комад провејава здрава и весела атмосфера духовитости и око образа вам вечито мирно пријатан мирис, као да долази из какве дивне стаклене баште, јер биљке, које тај мирис дају, нису са цветних ливада, него су гајене кроз више столећа.

Комад ће овај имати увек много и много гледалаца.

Хумор му је веома лак, који вам се допада, докле га слушате.

Свакако је то један од најдуховитијих француских салонских комедија.

И И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Немања), историјска драма у 5 чинова, написао Милош Цветић. (Приказана 12. фебруара о. г.)

Ако су нам „Окови“ дан пре теретни били, а „Досадан свет“ пре њих прилично и досадно, имадасмо у недељу 12. фебруара обилна регреса за то, гледајући и слушајући Немању. Немањом је завршила позоришна дружина 1892. низ својих представа и један вредни наш естетичар пише том приликом „како се никад теже нисмо растајали с нашом позоришном дружином као тада, јер Бог зна кад, где и какви ћемо се опет састати.“ Знано је већ шта је изазвало те суморне мисли: трагична судба старог позоришта, па и приличан немар, али, гле, среће, ми се ево и опет видесмо на „Немањи“ много бољи, много лепши, та „ко ће к'о Бог“!

О „Немањи“ као драми много се писало а још више говорило, свакако долази она у боље комаде нашег репертоара. Изврсна техника, симпатичан предмет, вољност глумаца и настојавање управе наше, да све боље и боље буде, осигураће јој дуго и дуго боравак у нашем репертоару. И ко не би знао да је Цветић писац, рекао би, гледајући „Немању“, да га је неко писао, коме је позорица кроз позната. Рачунање на ефекат свуда је унапедило, гледалац се одушевљавао, жалостно, стрепио, радовао, — уживао.

Видесмо све оне муке, које прате велика

дела великана, које столећа рађају, јасно и разговодно изнесене, ниска и подла завист и злоба, себичност и други пороци, изасланици сатонини хоће да осујете спасоносну творевину: јединство народно, хоће да спрече пут величини народној, али јунак одолева свима преставницима и види све жеље своје испуњене.

Улоге су биле врло добро подељене, а врло добро су и представљане. С једним, два-ли изузетка све је било изврсно. Ружића морамо поменати изнети, јер кад сравнисмо његову игру са Цветићевом, видесмо, да га је надмашио, а дознадасмо и то, шта и српска уметност може.

Позориштем влада сада топлина. И дворана је топла и одзив публике је топал. Настојмо да тако и у будуће остане и не дајмо да тај мили нам просветни завод закуња — Ј.

Ред позоришних представа.

У суботу 18. фебруара (2 марта) први пут: „Поп Доброслав“. Слика из српског народног живота у 4 чина, с певањем, по туђој мисли написао П. Адамов, музика од Х. Дубека.

У недељу 19. фебруара (3 марта): „Селска лола.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, за српску позорицу удесио Ст. Дескашев, музика од Д. Јенка. (Гђа М. Вуја као гост.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

8. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 7.

У Новоме Саду, у четвртак 16. (28.) фебруара 1895.

С НОВОМ ПОДЕЛОМ УЛОГА ПРВИ ПУТ:

ЂАВОЛОВИ ЗАШИСНИЦИ.

Шаљива игра у 3 чина, написали Араго и Вернон, превео Милан Видуловић.

Редитељ Добриновић.

ОСОБЕ:

Баронца Ронклорска	— — —	Д. Ружићка.	Робен	— — — — —	Ружић.
Марџа, кћи јој	— — — —	С. Бакаловићка.	Жан Готје, зпдар	— — —	Лукћ.
Маркиз Лормен,	} барони- чнини рођаци	Васпљевић.	Жиранка, крчмарица	— — —	М. Тодосићка.
Шваље Рапније,		Спасић.	Валентин, слуга барончнини	— — —	Бакаловић.
Гроф Серни,		Марковић.	Догађа се у замку ронклорском у Паризу.		
Грофица Сернијева,		Т. Лукћка.			

Улазне цене: Ложа у партеру: 6 фор. — Ложа у I. спрату: 5 фор. 50 нов. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 1 фор. — Седиште од VII.—XII. реда 80 нов. — Седиште на балкону у I. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште на балкону у II. реду: 80 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 50, за ђаке 30 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. У II. реду 30 нов. — Стајање 40 нов. — Стајање на I. галерији: 30 нов. — на II. 20 нов.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне и после на касп.

Болесна: Ј. Добриновићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10 сахата у вече.